SODBA SODIŠČA (tretji senat)

z dne 17. decembra 2009 *

V zadevi C-197/09 RX-II,

zaradi revizije sodbe Splošnega sodišča Evropske unije (pritožbeni senat) z dne 6. maja 2009 v zadevi M proti EMEA (T-12/08 P), izrečene v postopku

M

proti

Evropski agenciji za zdravila (EMEA),

SODIŠČE (tretji senat),

v sestavi K. Lenaerts, predsednik senata, E. Juhász, G. Arestis, T. von Danwitz (poročevalec) in D. Šváby, sodniki,

* Jezik postopka: francoščina.

generalni pravobranilec: J. Mazák,
sodni tajnik: R. Grass,

na podlagi pisnega postopka,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za M S. Orlandi, J.-N. Louis in E. Marchal, odvetniki,

– za Evropsko agencijo za zdravila (EMEA) V. Salvatore in N. Rampal Olmedo, zastopnika,

– za italijansko vlado G. Palmieri, zastopnica, skupaj z G. Aiellom, avvocato dello Stato,

– za poljsko vlado M. Dowgielewicz, zastopnik,

– za Evropski parlament E. Perillo, M. Gómez-Leal in L. Visaggio, zastopniki,

– za Svet Evropske unije C. Fekete in M. Bauer, zastopnika,

– za Komisijo Evropskih skupnosti J. Currall in D. Martin, zastopnika,

na podlagi člena 225(2), drugi pododstavek, ES,

na podlagi členov 62a in 62b Statuta Sodišča,

po opredelitvi generalnega pravobranilca

izreka naslednjo

Sodbo

1 Namen tega postopka je revizija sodbe Sodišča prve stopnje Evropskih skupnosti (zdaj Splošno sodišče Evropske unije) (pritožbeni senat) z dne 6. maja 2009 v zadevi M proti EMEA (T-12/08 P, v nadaljevanju: sodba z dne 6. maja 2009), s katero je to razveljavilo sklep Sodišča za uslužbence Evropske unije (prvi senat) z dne 19. oktobra 2007 v zadevi M proti EMEA (F-23/07, še neobjavljen v ZOdl. JU.) in odločbo Evropske agencije za zdravila (EMEA) z dne 25. oktobra 2006 v delu, v katerem je bila zavrnjena zahteva M za sklic invalidske komisije z dne 8. avgusta 2006 (v nadaljevanju: odločba z dne 25. oktobra 2006), in EMEA naložilo, naj tožeči stranki plača odškodnino 3000 EUR.

2 Revizija se nanaša na vprašanje, ali se je s sodbo z dne 6. maja 2009 škodovalo enotnosti ali doslednosti prava Unije, ker je v tej sodbi Splošno sodišče kot pritožbeno sodišče pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu členov 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo tako, da mu omogoča zadevo obravnavati in o njej meritorno odločiti, ne glede na to, da se je pritožba, ki mu je bila predložena, nanašala na preizkus tega, kako je ugovor nedopustnosti obravnavalo prvostopenjsko sodišče, in da v zvezi z obravnavanim sporom ni bilo kontradiktorne razprave niti pred tem sodiščem niti pred Sodiščem za uslužbence Evropske unije kot prvostopenjskim sodiščem.

Pravni okvir

3 Člen 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča določa:

„Če je pritožba utemeljena, Sodišče razveljavi odločitev Splošnega sodišča. Če stanje postopka to dovoljuje, lahko samo dokončno odloči o zadevi ali pa jo vrne v razsojanje Splošnemu sodišču.“

4 Člen 13(1) Priloge k navedenemu statutu določa:

„Če je pritožba utemeljena, Splošno sodišče razveljavi odločbo Sodišča za uslužbence in samo odloči o zadevi. Zadevo vrne v razsojanje Sodišču za uslužbence, če o njej ni možno odločiti.“

Dejansko stanje zadeve

5 Iz sodbe z dne 6. maja 2009 je razvidno, da je M, začasni uslužbenec, ki je začel delati za EMEA oktobra 1996, utrpel poškodbo pri delu, ki se je zgodila marca 2005, in je odtlej na bolniškem dopustu. Njegova pogodba pri EMEA se je iztekla 15. oktobra 2006 in ni bila podaljšana.

6 M je 17. februarja 2006 zahteval sklic invalidske komisije, kar je EMEA z dopisom z dne 31. marca 2006 zavrnila. Zoper to zavrnitev je 3. julija 2006 vložil pritožbo, ki je bila zavrnjena z odločbo z dne 25. oktobra 2006.

7 M je 8. avgusta 2006 ponovno zahteval sklic invalidske komisije in priložil zdravniško poročilo zdravnika W.

8 M je z dopisom z dne 21. novembra 2006 od EMEA zahteval, naj pojasni, ali odločba z dne 25. oktobra 2006, s katero je bila potrjena odločba, da njegovega primera ne bo obravnavala invalidska komisija, pomeni zavrnitev zahteve z dne 8. avgusta 2006.

9 EMEA je z dopisom z dne 29. novembra 2006 obvestila M, da je v odločbi z dne 25. oktobra 2006 ugotovila, da zahteve z dne 8. avgusta 2006 ni mogoče šteti za novo zahtevo v smislu člena 59(4) Kadrovskih predpisov za uradnike Evropskih skupnosti, zato jo je treba zavrniti iz razlogov, navedenih v tej odločbi.

10 M je z dopisom z dne 25. januarja 2007 vložil pritožbo, s katero je zahteval razglasitev ničnosti odločbe z dne 25. oktobra 2006 v delu, v katerem je bila njegova zahteva z dne 8. avgusta 2006 zavrnjena. Naslednji dan je na EMEA naslovil odškodninski zahtevek za premoženjsko in nepremoženjsko škodo.

11 Z dopisom EMEA z dne 31. januarja 2007 sta bili pritožba in zahteva zavrnjeni.

12 M je 19. marca 2007 pri Sodišču za uslužbence vložil tožbo za razglasitev ničnosti odločbe z dne 25. oktobra 2006 in odškodninski zahtevek, po katerem naj EMEA kot odškodnino zaradi nepravilnosti pri opravljanju nalog plača 100.000 EUR.

13 EMEA je z ločenim aktom vložila ugovor nedopustnosti zoper navedeno tožbo na podlagi člena 114(1) Poslovnika Splošnega sodišča, ki velja *mutatis mutandis* za Sodišče za uslužbence na podlagi člena 3(4) Sklepa Sveta z dne 2. novembra 2004 o ustanovitvi Sodišča za uslužbence Evropske unije (2004/752/ES, Euratom) (UL L 333, str. 7), dokler ne začne veljati poslovnik tega sodišča, in sicer do 1. novembra 2007.

14 Sodišče za uslužbence je z zgoraj navedenim sklepom M proti EMEA, ob upoštevanju člena 114 Poslovnika Splošnega sodišča, ne da bi začelo ustni postopek in ne da bi odločanje o ugovoru nedopustnosti pridržalo za končno odločbo, tožbo v celoti zavrglo kot nedopustno.

15 Sodišče za uslužbence je štelo, da so predlogi za razglasitev ničnosti, vloženi zoper odločbo z dne 25. oktobra 2006, v delu, v katerem je bila z njo zavrnjena zahteva M z dne 8. avgusta 2006, nedopustni, ker bi bilo treba šteti, da je bila z navedeno odločbo samo potrjena odločba, vsebovana v dopisu EMEA z dne 31. marca 2006, in da je bilo

s sklepom Sodišča za uslužbence z dne 20. aprila 2007 v zadevi L proti EMEA (F-13/07, še neobjavljen v ZOdl. JU.) že odločeno, da so predlogi, vloženi zoper to odločbo, nedopustni zaradi prepozne predhodne pritožbe.

16 Tudi odškodninski zahtevek je bil zavržen kot nedopusten, predvsem zaradi tesne vezi med tem zahtevkom in prej preizkušenimi predlogi za razglasitev ničnosti.

Pritožba pred Splošnim sodiščem in sodba z dne 6. maja 2009

17 M je s pritožbo zoper zgoraj navedeni sklep M proti EMEA Splošnemu sodišču predlagal, naj ga razveljavi in tudi dokončno odloči o zadevi. EMEA je trdila, da je treba to pritožbo zavrniti kot očitno neutemeljeno in svojo utemeljitev omejila na dopustnost tožbe M.

18 Splošno sodišče je, potem ko je ugodilo zahtevi M o izjavi v ustnem delu postopka, s sodbo z dne 6. maja 2009 zgoraj navedeni sklep M zoper EMEA razveljavilo, ker je menilo, da je v njem v delu, v katerem je bilo odločeno, da so predlogi za razglasitev ničnosti in odškodninski zahtevek M nedopustni, pravo napačno uporabljeno.

19 Splošno sodišče je nato, ker je menilo, da v obravnavani zadevi „[…] stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 13(1) Priloge k Statutu Sodišča, samo odločilo o sporu. Odločilo je, da so predlogi za razglasitev ničnosti dopustni in utemeljeni in odločbo z dne 25. oktobra 2006 razglasilo za nično. Odškodninski zahtevek M je prav tako štelo za dopusten in EMEA naložilo, naj M za utrpelo nepremoženjsko škodo plača odškodnino 3000 EUR.

20 Splošno sodišče je v zvezi s tem v točki 100 sodbe z dne 6. maja 2009 navedlo, da je M v tožbi, vloženi pri Sodišču za uslužbence, zatrjeval, da ga je EMEA z vztrajanjem pri zavrnitvi zahteve za začetek postopka za ugotavljanje invalidnosti postavila v zaskrbljujoč in negotov položaj. Splošno sodišče je v točki 104 navedene sodbe navedlo, da je M v obravnavani zadevi utrpel nepremoženjsko škodo, ki je z razglasitvijo ničnosti odločbe z dne 25. oktobra 2006 ni mogoče v celoti povrniti.

Postopek pred Sodiščem

21 Posebni senat, določen v členu 123b Poslovnika Sodišča, je po tem, ko je prvi generalni pravobranilec podal predlog za revizijo sodbe z dne 6. maja 2009, s sklepom z dne 24. junija 2009 (C-197/09 RX, ZOdl., str. I-12033, v nadaljevanju: sklep Sodišča z dne 24. junija 2009) odločil, da je treba opraviti revizijo te sodbe in da se bo revizija nanašala na vprašanje, ali se je s sodbo z dne 6. maja 2009 škodovalo enotnosti ali doslednosti prava Unije, ker je v tej sodbi Splošno sodišče kot pritožbeno sodišče pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo tako, da mu omogoča zadevo obravnavati in o njej meritorno odločiti, ne glede na to, da se je pritožba, ki mu je bila predložena, nanašala na preizkus tega, kako je ugovor nedopustnosti obravnavalo prvostopenjsko sodišče, in da v zvezi z obravnavanim sporom ni bilo kontradiktorne razprave niti pred tem sodiščem niti pred Sodiščem za uslužbence Evropske unije kot prvostopenjskim sodiščem.

22 Splošno sodišče naj bi namreč po temelju delno ugodilo odškodninskemu zahtevku M, čeprav naj na eni strani zaradi procesnega vprašanja, zastavljenega Sodišču za uslužbence, pisna in ustna kontradiktorna razprava po temelju pri zadnjenavedenemu sodišču ne bi bila mogoča, na drugi strani pa naj ne bi bilo izkazano, da bi taka razprava potekala pri Splošnem sodišču. Obstajalo naj bi tudi resno tveganje za škodovanje enotnosti ali doslednosti prava Unije, ker je bilo s sodbo z dne 6. maja 2009 o odškodninskem zahtevku za povračilo nepremoženjske škode, ki jo je zatrjeval M, meritorno odločeno.

23 Glede predmeta revizije so v sklepu Sodišča z dne 24. junija 2009 določena tri posebna vprašanja, ki jih je treba preučiti. Prvo vprašanje zahteva, da se preizkusi, kaj zajema pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu členov 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu, kadar prvostopenjskemu sodišču, v obravnavani zadevi Sodišču za uslužbence, tožena stranka predlaga, naj odloči o ugovoru nedopustnosti, ne da bi meritorno odločalo o zadevi, pritožbeno sodišče, v obravnavani zadevi Splošno sodišče, pa razveljavi sklep prvostopenjskega sodišča, s katerim je bilo ugodeno navedenemu ugovoru nedopustnosti.

24 Drugo vprašanje zahteva, da se preizkusi, ali dejstvo, da je pritožbeno sodišče, v obravnavani zadevi Splošno sodišče, po razveljavitvi navedenega sklepa in odločitvi o dopustnosti tožbe, zlasti v njej navedenega odškodninskega zahtevka, o odškodninskem zahtevku za povračilo nepremoženjske škode, ki jo je zatrjevala tožeča stranka, meritorno odločalo, čeprav v zvezi s tem ni bilo pisne ali ustne kontradiktorne razprave pri prvostopenjskem sodišču, v obravnavani zadevi Sodišču za uslužbence, in da se ni izkazalo, da bi taka razprava potekala pri pritožbenem sodišču, pomeni kršitev zahtev, povezanih s pravico do poštenega sojenja, zlasti tiste v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe.

25 Če se ugotovi, da je bil s sodbo z dne 6. maja 2009 kršen člen 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu in/ali zahteve, povezane s pravico do poštenega sojenja, zlasti tiste v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe, je treba preučiti, ali – in po potrebi v kakšnem obsegu – se je z navedeno sodbo škodovalo enotnosti ali doslednosti prava Unije.

Vprašanja, ki so predmet revizije

26 Najprej je treba poudariti, da je iz sklepa Sodišča z dne 24. junija 2009, zlasti iz njegovih točk 17 in 20, razvidno, da se revizija nanaša le na zahtevek, da se EMEA naloži, naj tožeči stranki plača odškodnino 3000 EUR za povračilo zatrjevane nepremoženjske

škode. Nasprotno pa razglasitev ničnosti odločbe z dne 25. oktobra 2006 in zavrnitev tožbe pritožbe v preostalem nista predmet tega postopka. Ta revizijski postopek pomeni postopek objektivnega nadzora, ki ne poteka na predlog strank.

27 M je v Sodišču predloženih pisnih stališčih zatrjeval, da je Splošno sodišče pravilno uporabilo pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ in ni škodovalo niti enotnosti ali doslednosti prava Unije niti kršilo pravice do obrambe in načela kontradiktornosti. Nasprotno so vse druge zadevne stranke, ki so predložile Sodišču stališča, v bistvu predlagale, naj se pritrdilno odgovori na glavno vprašanje, ki je bilo postavljeno v sklepu Sodišča z dne 24. junija 2009.

Pojem „če stanje postopka to dovoljuje“

28 Preučiti je treba vprašanje, ali in koliko stanje postopka dovoljuje, da pritožbeno sodišče odloči o zadevi, če je prvostopenjsko sodišče sprejelo ugovor nedopustnosti, ki ga je uveljavljala tožena stranka, ne da bi meritorno odločalo o zadevi, in če se pritožba zoper to odločbo izkaže za utemeljeno.

29 Iz ustaljene sodne prakse Sodišča je načeloma razvidno, da stanje postopka ne dovoljuje meritorno odločiti o zadevi, predloženi Splošnemu sodišču, če je zadnjenavedeno tožbo zavrnilo kot nedopustno, pri čemer je ugovor nedopustnosti sprejelo, ne da bi odločanje o njem pridržalo za končno odločbo (glej sodbe z dne 16. junija 1994 v zadevi SFEI in drugi proti Komisiji, C-39/93 P, Recueil, str. I-2681, točka 38; z dne 10. januarja 2002 v zadevi Plant in drugi proti Komisiji in South Wales Small Mines, C-480/99 P, Recueil, str. I-265, točka 57; z dne 15. maja 2003 v zadevi Pitsiorlas proti Svetu in ECB, C-193/01 P, Recueil, str. I-4837, točka 32; z dne 18. januarja 2007 v zadevi PKK in KNK proti Svetu, C-229/05 P, ZOdl., str. I-439, točki 91 in 123; z dne 17. julija 2008 v zadevi Athinaïki Techniki proti Komisiji, C-521/06 P, ZOdl., str. I-5829, točka 66, in z dne 9. julija 2009 v zadevi 3F proti Komisiji, C-319/07 P, ZOdl., str. I-5963, točka 98).

30 Vendar je v nekaterih okoliščinah mogoče meritorno odločiti o tožbi, čeprav je bil postopek na prvi stopnji omejen na ugovor nedopustnosti, ki ga je Splošno sodišče sprejelo. Tako bi lahko bilo, kadar, na eni strani, razveljavitev izpodbijane sodbe ali sklepa nujno vodi do dokončne meritorne odločitve o zadevni tožbi (glej v tem smislu sodbo z dne 25. maja 2000 v zadevi Ca' Pasta proti Komisiji, C-359/98 P, Recueil, str. I-3977, točke od 32 do 36 in 39), ali, na drugi strani, preizkus utemeljenosti ničnostne tožbe temelji na izmenjavi trditev strank v okviru pritožbe, sprejete na podlagi obrazložitve prvostopenjskega sodišča (glej v tem smislu sodbi z dne 11. januarja 2001 v zadevi Gevaert proti Komisiji, C-389/98 P, Recueil, str. I-65, točke od 27 do 30, 34, 35 in od 52 do 58, in v zadevi Martínez del Peral Cagigal proti Komisiji, C-459/98 P, Recueil, str. I-135, točke 29, 34 in od 48 do 54).

31 V obravnavani zadevi torej ni takih posebnih okoliščin, ki bi Splošnemu sodišču omogočale, da samo meritorno odloči o utemeljenosti odškodninskega zahtevka za povračilo zatrjevane nepremoženjske škode.

32 Prvič, pravica do plačila odškodnine za domnevno utrpelo nepremoženjsko škodo ne izhaja neposredno iz nezakonitosti izpodbijanega sklepa niti iz nezakonitosti spornega akta. Na eni strani namreč elementi, ki so v središču analize utemeljenosti odškodninskega zahtevka, v bistvenem niso enaki elementom, ki so v središču analize, ali je bilo v zgoraj navedenem sklepu M proti EMEA pravo napačno uporabljeno, na drugi strani pa lahko, kot je Splošno sodišče opozorilo v točki 103 sodbe z dne 6. maja 2009, tudi sama razglasitev ničnosti tega akta pomeni ustrezno odškodnino za navedeno utrpelo nepremoženjsko škodo.

33 Drugič, utemeljenost odškodninskega zahtevka ni bila niti predmet razprave v postopku pri Sodišču za uslužbence niti to o njej ni presodilo v zgoraj navedenem sklepu M proti EMEA, saj je odločilo le o ugovoru nedopustnosti.

34 Ker je Splošno sodišče odločilo o odškodninskem zahtevku za nepremoženjsko škodo, ki jo je zatrjeval M, je tako odstopilo od sodne prakse Sodišča v zvezi s pogoji, ki so potrebni za to, da je mogoče šteti, da stanje postopka dovoljuje, da v smislu člena 61 Statuta Sodišča samo dokončno odloči, če je tožena stranka prvostopenjskemu sodišču predlagala, naj odloči o ugovoru nedopustnosti, ne da bi meritorno odločalo o zadevi, in če je to sodišče navedeni ugovor nedopustnosti sprejelo.

35 Res je, da besedilo člena 13(1) Priloge k Statutu Sodišče, ki ureja odločitev Splošnega sodišča, če je pritožba utemeljena, ni v celoti enako besedilu člena 61, prvi odstavek, navedenega statuta, ki je upoštevna določba za Sodišče. Vendar je treba v postopku, kot je ta v obravnavani zadevi, pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ pri uporabi navedenih določb razlagati enako, ne glede na dejstvo, da daje navedeni člen 61, kar ne velja za člen 13(1), Sodišču pravico do proste presoje, da zadevo vrne v razsojanje prvostopenjskemu sodišču, če stanje postopka to dovoljuje.

36 Iz ustaljene sodne prakse je namreč razvidno, da se mora Sodišče v primerih, ki jih je mogoče primerjati z obravnavano zadevo, v kateri je prvostopenjsko sodišče tožbo nepravilno zavrnilo kot nedopustno, pri čemer je ugovor nedopustnosti sprejelo, ne da bi odločanje o njem pridržalo za končno odločbo, omejiti le na ugotovitev, da stanje postopka ne dovoljuje, da dokončno odloči o zadevi in zadevo vrne v razsojanje navedenemu sodišču, zato glede tega ne more uveljavljati nikakršne presoje po prostem preudarku (glej v tem smislu zgoraj navedene sodbe SFEI in drugi proti Komisiji, točka 38; Plant in drugi proti Komisiji in South Wales Small Mines, točka 57; Pitsiorlas proti Svetu in ECB, točka 32; PKK in KNK proti Svetu, točki 91 in 123; Athinaïki Techniki proti Komisiji, točka 66, in 3F proti Komisiji, točka 98).

37 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da je Splošno sodišče pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo napačno, in s tem, da je v obravnavani zadevi odločilo, da stanje postopka dovoljuje, da dokončno odloči o odškodninskem zahtevku za povračilo nepremoženjske škode, ki jo je zatrjeval M, kršilo zadnjenavedeno določbo.

Zahteve, povezane s pravico do poštenega sojenja, zlasti tiste v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe

38 Preizkusiti je treba, ali je Splošno sodišče s tem, da je meritorno odločilo o odškodninskem zahtevku za povračilo nepremoženjske škode, ki jo je zatrjevala tožeča stranka, kršilo zahteve, povezane s pravico do poštenega sojenja, zlasti tiste v zvezi s spoštovanjem pravice do obrambe, in to ne glede na napačno uporabljeno pravo, ki je bilo ugotovljeno v točki 37 te sodbe.

39 V skladu s sodno prakso Sodišča ima pravica do obrambe pomembno vlogo v organizaciji in poteku pravičnega sojenja (glej v tem smislu sodbe z dne 21. septembra 2000 v zadevi Mediocurso proti Komisiji, C-462/98 P, Recueil, str. I-7183, točka 36; z dne 8. maja 2008 v zadevi Weiss und Partner, C-14/07, ZOdl., str. I-3367, točka 47, in z dne 2. aprila 2009 v zadevi Gambazzi, C-394/07, ZOdl., str. I-2563, točka 28).

40 Pravica do obrambe zajema načelo kontradiktornosti (glej sodbi z dne 10. julija 2008 v zadevi Bertelsmann in Sony Corporation of America proti Impala, C-413/06 P, ZOdl., str. I-4951, točka 61, in z dne 2. decembra 2009 v zadevi Komisija proti Irski in drugim, C-89/08 P, ZOdl., str. I-11245, točka 50).

41 To načelo velja v vsakem postopku, v katerem bi lahko bila izdana odločba institucije Skupnosti, ki občutno vpliva na interese neke osebe (glej sodbo z dne 10. julija 2001 v zadevi Ismeri Europa proti Računskemu sodišču, C-315/99 P, Recueil, str. I-5281, točka 28, in zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točka 50). Praviloma pomeni, da imajo stranke v postopku pravico zavzeti stališče glede dejanskega stanja in listin, na katerih bo temeljila sodna odločba, ter do razpravljanja o dokazih in stališčih, predstavljenih sodišču, in tožbenih razlogih, ki jih sodišče preizkusi po uradni dolžnosti in na katere namerava opreti svojo odločitev (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točki 52 in 55). Da bi se zadostilo zahtevam, ki se nanašajo na pravico do poštenega sojenja, je namreč pomembno, da stranke poznajo pravne in dejanske okoliščine, ki imajo odločilen vpliv na izid postopka, in da imajo možnost o njih kontradiktorno razpravljati (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točka 56).

42 Sodišča Skupnosti skrbijo, da se v postopkih, ki jih vodijo, spoštuje načelo kontradiktornosti in da ga tudi sama spoštujejo (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točki 51 in 54). Vsaka stranka v postopku pred sodišči Skupnosti je ne glede na svoj pravni status upravičena, da se spoštuje to načelo. Zato se nanj lahko sklicujejo tudi institucije Skupnosti, kadar so stranke v teh postopkih (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točka 53).

43 Zato je torej treba preizkusiti, ali je imela EMEA v postopku v obravnavani zadevi možnost predložiti svoja stališča o utemeljenosti odškodninskega zahtevka M.

44 V zvezi s tem je treba poudariti, da sta se razprava pri Sodišču za uslužbence in njegova presoja nanašali samo na dopustnost tožbe M in odškodninskega predloga, ob upoštevanju tega, da je navedeno sodišče sprejelo ugovor nedopustnosti, ki ga je EMEA vložila v skladu s členom 114 Poslovnika Splošnega sodišča, ne da bi o zadevi meritorno odločilo in ne da bi začelo ustni postopek.

45 Poleg tega iz pisnih vlog, ki so jih predložile stranke v pritožbenem postopku pri Splošnem sodišču, ni razvidno, da je EMEA zavzela stališče v zvezi z utemeljenostjo odškodninskega zahtevka M. Niti zapisnik obravnave 23. januarja 2009 Splošnega sodišča niti sodba z dne 6. maja 2009 ne zajemata navedb, v skladu s katerimi naj bi se o vprašanju obstoja pravice M do odškodnine za nepremoženjsko škodo in natančnega obsega te pravice razpravljalo na navedeni obravnavi.

46 Splošno sodišče poleg tega ni le spremenilo obrazložitve, ampak je z naložitvijo plačila odškodnine EMEA spremenilo izid tožbe v škodo tožene stranke.

47 Prvič, postavlja se torej vprašanje, ali je mogoče to, da EMEA ni zavzela stališča in da ni bila opravljena kontradiktorna razprava v zvezi z navedenim predlogom, pripisati EMEA, ker naj bi se v postopkih na obeh stopnjah svobodno odločila svojo obrambo omejiti samo na vprašanje dopustnosti in zato namerno odpovedala obrambi interesov po temelju.

48 Ugovor nedopustnosti, določen v členu 91 Poslovnika Sodišča in členu 114 Poslovnika Splošnega sodišča, kot procesno vprašanje zaradi ekonomičnosti postopka omogoča, da se razprava in preizkus v prvi fazi omejita na vprašanje dopustnosti zadevne tožbe. Tako se je zaradi tega procesnega vprašanja mogoče izogniti temu, da bi se vloge strank in preizkus sodišča nanašale na vsebino zadeve, čeprav bi bila tožba nedopustna.

49 Nasprotno pa mora, če je tožba razglašena za dopustno, ker je bil ugovor nedopustnosti zavržen, ali če je bilo odločanje o tem ugovoru pridržano za končno odločbo, priti do meritornega odločanja o tožbi v drugi fazi. Zgoraj navedene določbe namreč izrecno določajo, da mora predsednik določiti nove roke za obravnavanje zadeve, če je predlog za odločanje o ugovoru nedopustnosti zavržen ali odločanje o njem pridržano za končno odločbo.

50 S ciljem ureditve ugovora nedopustnosti torej ne bi bilo v skladu, da bi morala tožena stranka, ki poda tak ugovor, zaradi previdnosti hkrati – če je s svojimi predlogi na prvi stopnji uspela, pa v odgovoru na tožbo – podati trditve o temelju spora.

51 EMEA tako ni mogoče očitati, da se je svobodno odrekla predstavitvi svojih trditev o utemeljenosti odškodninskega zahtevka.

52 Drugič, postavlja se vprašanje, ali je mogoče postopek Splošnega sodišča utemeljiti kot zakonit na podlagi tega, da čeprav sporni postopek ne bi bil kršen, izid postopkov ne bi mogel biti drugačen, tako da naj kršitev načela kontradiktornosti ne bi mogla vplivati na vsebino sodbe z dne 6. maja 2009 in naj ne bi škodila interesom EMEA (glej v tem smislu zgoraj navedeno sodbo Ismeri Europa proti Računskemu sodišču, točke od 33 do 35; sodbo z dne 24. septembra 2002 v združenih zadevah Falck in Acciaierie di Bolzano proti Komisiji, C-74/00 P in C-75/00 P, Recueil, str. I-7869, točka 70, in zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točka 61).

53 V skladu z analizo Splošnega sodišča je M zaradi odločbe z dne 25. oktobra 2006 utrpel nepremoženjsko škodo, ki je z razglasitvijo ničnosti te odločbe ni mogoče v celoti povrniti, zato mu je bilo treba odobriti odškodnino 3000 EUR, določeno ob upoštevanju meril pravičnosti (glej v tem smislu zlasti sodbe Sodišča z dne 1. marca 1962 v zadevi De Bruyn proti Parlamentu, 25/60, Recueil, str. 39, 60; z dne 13. aprila 1978 v zadevi Mollet proti Komisiji, 75/77, Recueil, str. 897, točka 29, in z dne 21. februarja 2008 v zadevi Komisija proti Girardot, C-348/06 P, ZOdl., str. I-833, točka 58, ter sodbo Splošnega sodišča z dne 24. septembra 2008 v zadevi M proti Evropskemu varuhu človekovih pravic, T-412/05, točka 158). Iz tega je razvidno, da ta analiza izhaja iz prave presoje, ki bi jo bilo mogoče izpodbijati.

54 Tako ni mogoče izključiti, da bi lahko bila presoja Splošnega sodišča drugačna, če bi EMEA imela možnost predložiti svoja stališča o odškodninskem zahtevku, in da bi lahko zato spoštovanje načela kontradiktornosti vplivalo na vsebino sodbe z dne 6. maja 2009.

55 Tretjič in zadnjič, tudi postopka Splošnega sodišča – v nasprotju s tem, kar zatrjuje M v svojih pisnih stališčih – ni mogoče utemeljiti na podlagi neomejene pristojnosti Skupnosti, določene v členu 91(1) Kadrovskih predpisov za uradnike Evropskih skupnosti za spore finančne narave med Evropskimi skupnostmi in katero koli osebo, za katero veljajo ti kadrovski predpisi.

56 V skladu s sodno prakso Sodišča je s to pristojnostjo sodišču Skupnosti zaupana naloga, da celovito reši spor, ki mu je bil predložen v odločanje (glej sodbo z dne 18. decembra 2007 v zadevi Weißenfels proti Parlamentu, C-135/06 P, ZOdl., str. I-12041, točka 67). Omogoča mu, da čeprav v zvezi s tem ni bila vložena nobena uradna vloga, razglasi ničnost ukrepa in tudi, če je to potrebno, po uradni dolžnosti naloži plačilo odškodnine za nepremoženjsko škodo, povzročeno zaradi nepravilnega ravnanja službe (glej v tem smislu sodbe z dne 16. decembra 1960 v zadevi Fiddelaar proti Komisiji, 44/59, Recueil, str. 1077, 1093; z dne 9. julija 1970 v zadevi Fiehn proti Komisiji, 23/69, Recueil, str. 547, točka 17, in z dne 27. oktobra 1987 v združenih zadevah Houyoux in Guery proti Komisiji, 176/86 in 177/86, Recueil, str. 4333, točka 16).

57 Vendar sodišče Skupnosti svoje odločbe načeloma ne more opreti na razlog, ki ga je preizkusilo po uradni dolžnosti – pa čeprav je to razlog javnega reda – ne da bi stranke predhodno pozvalo, naj podajo svoja stališča o navedenem razlogu (glej zgoraj navedeno sodbo Komisija proti Irski in drugim, točka 57).

58 Zato ni mogoče šteti, da imajo sodišča Skupnosti na podlagi te neomejene pristojnosti glede med drugim sporov finančne narave med institucijami Skupnosti in njihovimi uslužbenci pristojnost, da v takem sporu ne spoštujejo procesnih pravil, povezanih z načelom kontradiktornosti, zlasti v položajih, kot je ta v obravnavani zadevi. Poleg tega je treba poudariti, da se Splošno sodišče v obravnavani zadevi ni oprlo na to pristojnost.

59 Iz zgoraj navedenega je razvidno, da Splošno sodišče v obravnavani zadevi EMEA ni omogočilo učinkovito izraziti stališč o utemeljenosti odškodninskega zahtevka, zato je kršilo načelo kontradiktornosti, ki izhaja iz zahtev, povezanih s pravico do poštenega sojenja.

Obstoj škode za enotnost ali doslednost prava Unije

60 Ker je, na eni strani, Splošno sodišče v sodbi z dne 6. maja 2009 pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 61, prvi odstavek, Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo napačno in je torej s tem, ko je odločilo, da stanje postopka dovoljuje, da dokončno odloči o zadevi, kršilo zadnjenavedeno določbo in ker je, na drugi strani, kršilo zahteve, povezane s pravico do poštenega sojenja, je treba v skladu s sklepom Sodišča z dne 24. junija 2009 preizkusiti, ali, in po potrebi koliko, sodba z dne 6. maja 2009 škoduje enotnosti ali doslednosti prava Unije.

61 V zvezi s tem je treba upoštevati naslednje vidike.

62 Prvič, sodba z dne 6. maja 2009 je prva odločba Splošnega sodišča, s katero je to odločilo, da je pritožba zoper sklep Sodišča za uslužbence, s katerim je bil sprejet ugovor nedopustnosti, ne da bi meritorno odločalo o zadevi, utemeljena. Lahko bi torej bila precedens za prihodnje zadeve.

63 Drugič, Splošno sodišče je v zvezi s pojmom „če stanje postopka to dovoljuje“ odstopilo od ustaljene sodne prakse Sodišča, kot je razvidna iz točk 29, 34 in 36 te sodbe.

64 Tretjič, napake Splošnega sodišča se nanašajo na procesni pravili, ki ne izhajata izključno iz prava javnih uslužbencev, ampak se uporabljata neodvisno od predmeta spora.

65 Četrtič in zadnjič, pravila, ki jih Splošno sodišče ni upoštevalo, imajo pomembno vlogo v pravnem redu Skupnosti. Podrobneje, Statut Sodišča in njegova priloga sta sestavna dela primarnega prava.

66 Ob upoštevanju vseh okoliščin je treba ugotoviti, da je sodba z dne 6. maja 2009 škodovala enotnosti in doslednosti prava Unije, ker je Splošno sodišče kot pritožbeno sodišče pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo tako, da mu omogoča, da to zadevo obravnava in o odškodninskem zahtevku za povračilo zatrjevane nepremoženjske škode meritorno odloči ter EMEA naložilo plačilo odškodnine 3000 EUR, ne glede na to, da se je pritožba, ki mu je bila predložena, nanašala na preizkus tega, kako je ugovor nedopustnosti obravnavalo prvostopenjsko sodišče, in da v zvezi z obravnavanim sporom ni bilo kontradiktorne razprave niti pred tem sodiščem niti pred Sodiščem za uslužbence Evropske unije kot prvostopenjskim sodiščem.

67 V teh okoliščinah je treba le še opredeliti posledice ugotovljenega škodovanja enotnosti in doslednosti prava Unije.

68 Člen 62b, prvi odstavek, Statuta Sodišča določa, da če Sodišče ugotovi, da odločitev Splošnega sodišča škoduje enotnosti ali doslednosti prava Unije, zadevo vrne v odločanje Splošnemu sodišču, ki je glede pravnih vprašanj vezano na odločitev Sodišča. Sodišče lahko ob vrnitvi zadeve tudi navede, katere učinke odločitve Splošnega sodišča je treba šteti za dokončne za stranke v sporu. Sodišče lahko izjemoma odloča dokončno, če – ob upoštevanju ugotovitev revizije – rešitev spora izhaja iz ugotovljenega dejanskega stanja, s katerim je Splošno sodišče utemeljilo svojo odločitev.

69 Iz tega je razvidno, da se Sodišče ne more omejiti na ugotovitev škodovanja enotnosti ali doslednosti prava Unije, ne da opredelilo posledice te ugotovitve glede zadevnega spora. V obravnavani zadevi je treba torej sodbo z dne 6. maja 2009 razveljaviti v delu,

v katerem je Splošno sodišče v točkah 3 in 5 izreka te sodbe EMEA naložilo, naj M plača odškodnino 3000 EUR ter stroške postopkov pred Sodiščem za uslužbence in Splošnim sodiščem.

70 Ker je v obravnavani zadevi do škodovanja enotnosti in doslednosti prava Unije prišlo zaradi napačne razlage pojma „če stanje postopka to dovoljuje“ in kršitve načela kontradiktornosti, Sodišče v skladu z zadnjim stavkom prvega odstavka člena 62b Statuta Sodišča ne more dokončno odločiti.

71 Zato je treba zadevo glede odškodninskega zahtevka za povračilo nepremoženjske škode, ki jo zatrjuje M, vrniti v odločanje Splošnemu sodišču Evropske unije, da bo EMEA imela pred Sodiščem za uslužbence možnost predstaviti svoje trditve o utemeljenosti tega zahtevka.

Stroški

72 Člen 123e, zadnji odstavek, Poslovnika Sodišča določa, da če je bila odločba Splošnega sodišča, ki je predmet revizije, sprejeta v skladu s členom 225(2) ES, Sodišče odloči o stroških.

73 Ker ne obstajajo posebna pravila o delitvi stroškov revizije, zadevne stranke iz člena 23 Statuta Sodišča in stranke v postopku pred Splošnim sodiščem, ki so Sodišču predložile svoje vloge ali pisna stališča v zvezi z vprašanjem, ki je predmet revizije, nosijo svoje stroške revizijskega postopka.

Iz teh razlogov je Sodišče (tretji senat) razsodilo:

1. **Sodba Splošnega sodišča Evropske unije (pritožbeni senat) z dne 6. maja 2009 v zadevi M proti EMEA (T-12/08 P) škoduje enotnosti in doslednosti prava Unije, ker je Splošno sodišče kot pritožbeno sodišče pojem „če stanje postopka to dovoljuje“ v smislu člena 61 Statuta Sodišča in 13(1) Priloge k navedenemu statutu razlagalo tako, da mu omogoča, da to zadevo obravnava, da o odškodninskem zahtevku za povračilo zatrjevane nepremoženjske škode meritorno odloči in da Evropski agenciji za zdravila (EMEA) naloži plačilo odškodnine 3000 EUR, ne glede na to, da se je pritožba, ki mu je bila predložena, nanašala na preizkus tega, kako je ugovor nedopustnosti obravnavalo prvostopenjsko sodišče, in da v zvezi z obravnavanim sporom ni bilo kontradiktorne razprave niti pred tem sodiščem niti pred Sodiščem za uslužbence Evropske unije kot prvostopenjskim sodiščem.**

2. **Točki 3 in 5 izreka sodbe Splošnega sodišča Evropske unije (pritožbeni senat) z dne 6. maja 2009 v zadevi M proti EMEA (T-12/08 P) se razveljavita.**

3. **Zadeva se vrne v odločanje Splošnemu sodišču Evropske unije.**

4. **M, Evropska agencija za zdravila, Italijanska republika, Republika Poljska, Evropski parlament, Svet Evropske unije in Evropska komisija nosijo svoje stroške revizijskega postopka.**

Podpisi